

BOLDOGHÁZA ÖNÁLLÓ KÖZSÉGGÉ VÁLÁSA

Jászboldogházán 1996 júliusában két napos rendezvénysorozattal emlékeztek a község megalakulásának 50. évfordulójára, melynek emlékét az itt következő tanulmány is idézi. Az ünnepi alkalomra megalkották az első községi címert és sor került a község zászlajának felszentelésére is.²⁰³ Az egykori községszervezők közül ma már csak Muhari Sándor van életben, aki jelenleg Abonyban él. Az ünnepi ülésen meghatott szavakkal emlékezett a fél évszázaddal korábbi

eseményekre, s további sikereket kívánt a boldogháziaknak.

Másnap az ünnepi szent mise után a község temetőjében a katolikus pap megszentelte az első főbíró Nagy János és helyettese Konkoly Béla sírját, az önkormányzat nevében pedig Matók István polgármester koszorút helyezett el a síremlékeken.

A rendezvénysorozat, s az ebből az alkalomból készült községtörténeti kiállítás a lakosok számára is alkalmat adott a visszatekintésre, s a nagy számú elszármazott hazalátogatása pedig jelezte a szülőfalu iránti ragaszkodást. Ugyanakkor az ünnepség szervezése során ismét tapasztalható volt az az összefogás, ami a lakosokat az eltelt időszak fontos eseményei során oly sokszor jellemezte.

Kis és nagy történelem jelképes találkozásának is tekinthető, hogy Jászboldogháza éppen a millicentenárium évében ünnepli önálló községgé alakulásának 50. évfordulóját. Valójában úgy is mondhatnánk - újbóli önállóvá válását, hiszen a források szerint Boldogháza a XV-XVI. században működő községi szervezettel rendelkező település volt, melynek élén a szálláskapitány állt. A két esemény természetesen nem mérhető egymáshoz, de az itt élő emberek számára a község megalakulása mindenképpen sorsdöntőnek, ma már történelemnek tekinthető.

²⁰³ A címer motívumai közül az ágaskodó ló és Szent Vendel ábrázolása egyaránt a nagy hagyományú és a községnek sok elismerést biztosító állattartásra utal. A pásztorok, mezők és állatok védőszentjeként tisztelt Szent vendel fontos jelképpé vált a községben, amit az is bizonyít, hogy határban összesen három Szent Vendel szobor található. A két búzalkalász a jó termőföldet jelzi, az alatta levő fogaskerék pedig a helyi ipari létesítmény, a Radiátorgyár jelképe. A Jászsághoz való tartozást a címerpajzs fölé helyezett Lehel-kürt szimbolizálja.

A fennmaradt források arra utalnak, hogy Boldogházát a jászok telepítették be, valamennyi dokumentum a Jászság részeként említi. Így a térséget, benne elsősorban Jászberényt érintő történelmi változások - ha olykor csak közvetve is - valamilyen formában mindig érintették a boldogházi területeket is.²⁰⁴

Előtörténetéről a régészeti feltárások nyomán bronz- és szarmata kori leletek tanúskodnak. Hild Viktor ásatásai nyomán a múlt század végén középkori templomromra is rátalált, amit azonban eddig nem sikerült azonosítani. Az 1970-es években egy avar kori sír került feltárássra a községben, melynek tulajdonosa igen előkelő avar harcos lehetett. A benne talált ezüst kard kapcsán ez ma a Jászság 567/568 - 670/680 közötti történetének egyik leggazdagabb sírlelete.²⁰⁵

Boldogháza középkori történetéről kevés ismerettel rendelkezünk. Neve először 1485-ben fordul elő egy Mátyás király által kiadott oklevélben. Ebben Mátyás az előtte megjelent jász szálláskapitányok - Boldogházáról Zubor - kérésére megerősítette Zsigmond 1428-ban kiadott kiváltságlevelét.²⁰⁶ Egy 1466-ban keletkezett határjárási oklevél is népes jász szállásként említi Boldogházát, ahol ekkor Thamhó György volt a szálláskapitány.²⁰⁷ A török idők előtt Fodor Ferenc számításai szerint 39 család 195 fővel lakta a települést.²⁰⁸

Más jászsági településekkel együtt Boldogháza pusztulása is a török időkben következett be. Eger eleste /1596/ után a források már elhagyott helyként, pusztaságként említik.²⁰⁹ Lakói elmenekültek, s hosszú évszázadokig nem is tértek ide vissza. A termékeny földeket, gazdag legelőket a jászberényiek használták állataik tartására, s a Magyar

²⁰⁴ Ebben a feldolgozásban elsősorban a községgé válás körülményeit próbáljuk érzékeltetni a korabeli dokumentumok bemutatásával. ; Történetéről bővebben: Papp Izabella: Boldogháza története az önálló községgé válásig. In: Évek könyve - Jászboldogháza régen és ma. Szerk.: Konkoly Béláné, Zrupkó Ferencné (Továbbiakban Évek könyve) Jászboldogháza 1996. 19-71. p.; A községre vonatkozó fontos adatokat tartalmaz még: Szabó István - Szabó László: Jászboldogháza. In Adatok Szolnok megye történetéből I. Szerk.: Tóth Tibor Szolnok 1980. 269-273. p.; Jászboldogháza és szövetkezete. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei levéltár, Szakdolgozatok gyűjteménye, 79. sz. é. Jászboldogháza újjászületése és 25 éves fejlődése. 1969. SZML Szakdolgozatok gyűjteménye. 285. sz.

²⁰⁵ Madaras László: Jászboldogháza története a régészeti leletek tükrében. In Évek Könyve 1996. 17. p.

²⁰⁶ Gyárfás István: A jász-kúnok története. III. Szolnok, 1883. 269. p.; Papp I. 1996. 23. p.

²⁰⁷ U.o. 286.

²⁰⁸ Fodor Ferenc. A Jászság életrajza. Bp. 1942. 157. p.

²⁰⁹ Gyárfás I., IV. 1885. 168. p. ; Papp I. 30. p.

Kamara 1667-ben kiadott oklevele alapján Boldogháza pusztá néven hivatalosan is birtokukba került a terület.²¹⁰

1702-ben a Jászkunság részeként Boldogháza is a Német Lovagrend tulajdona lett, s 1745-ben Jászberény 8000 rajnai forintért váltotta meg földjeit.²¹¹ Ettől kezdve alakult ki a berényieknek az a határhasználata, amely Fodor Ferenc szerint még a 19. század végére is jellemző maradt a boldogházi területeken.²¹²

Bedekovich Lőrinc a Jászság híres földmérője 1796-ban készült leírásában a következőket jegyezte fel Boldogházáról: „*Jász-pusztá Jász Berény Várassa Terrénümához dél felé kaptsolva vagyon, Tanyákra felosztva használtatik, a földje termékeny, hajdan Jász Kapitányságnak lakó helye volt, határos éjszokról Jász Berény belső Terrénümával, Jánoshidi Tóttkér Pusztával, Jánoshidával, és Alsó Sz. Györgyvel, délről Uj-szászszal, és Szarvassal, napnyugatrul Györgyével, és Szelével, Alsó Sz. Györgyhöz ugyan a Zagyva mellett egy Szögellet belőle ki-szakasztott, része gyakran a Zagyva, és Tápió ki-öntésétől károsítottatik.*”²¹³

A későbbiek során a berényi lakosok már nem csupán nyári legeltetésre használták a boldogházi területeket, hanem a városból kiköltözve állandó lakásokat építettek maguknak. Ez a folyamat különösen a 19. század második felétől gyorsult fel. A térség fejlődésére kedvezően hatott 1873-ban a Hatvan-Szolnoki vasútvonal átadása is.²¹⁴ A népesség számának növekedését jelzi, hogy 1872-ben a berényi tanács már egy állandó tanyai iskola létesítéséről tárgyalt, ennek megépülésére azonban még több mint 20 évet kellett várni. A Barthal Márton helyi lakos által adományozott telken épült első külterületi iskolában 1899-ben kezdődött el a tanítás.²¹⁵ Ugyanebben az évben elkészült az első katolikus kápolna, ahol a tápiói és alsóboldogházi határrészek lakói már helyben gyakorolhatták vallásukat.²¹⁶

1927-ben kápolna épült a csíkosi határrészen is, s ebben az évben kezdeményezték gyűjtést a lakosok a templom építésére. 1930-ban, jelentős részben a helyiek anyagi hozzájárulásával elkészült a katolikus

²¹⁰ SZML Jászberényi oklevelek gyűjteménye. Priv. 41.

²¹¹ SZML Jászkun kerület jegyzőkönyve 1745 - 1755. 21. p.

²¹² Fodor F. 1942. 290. p.

²¹³ Bedekovich Lőrinc: Jászok és Kunok Ismérete, és azok Birtokainak leírása. Irattatott JászApáthi Várossában 1799-ik Esztendőben. In: Tóth János: A Jászkunság helyzete a 18. sz. végén. Jászberény, 1976. 33-34. p.

²¹⁴ Blénessy János: Jászberény életrajza a kiegyezés utáni évtizedekben. Jászberény, 1940. 14. p.

²¹⁵ SZML Jászberény tanácsülési jkv. 1873. 138. p.

²¹⁶ Adatok Szolnok megye történetéből I. 1980. 272. p.

templom a leendő község központjában, melyet Kele István jászberényi apát plébános a Szent Család tiszteletére szentelt fel.²¹⁷

A templomépítés a helyi lakosok első jelentős közös vállalkozása volt, amely fontos összetartó erővé, közösségformáló tényezővé vált. A boldogháziak ugyanakkor más módot is kerestek a társas együttlétekre. A közösségi formák iránti igényük abban is megnyilvánult, hogy az 1920-30-as években sorra alakultak a különböző egyesületek és gazdakörök Boldogháza határrészein. Elsőként 1923-ban a Csíkos tanyai katolikus olvasókör jött létre, a következő évben pedig megalakult a boldogházi kiscgazdakör. 1931-től a Tápióban, Alsóboldogházán, Boldogházán és Sóshidán is olvasókörök, egyletek kezdtek meg működsüket.²¹⁸ Az egyesületek közös jellemzője a politikamentesség volt. Fő feladatuknak a kulturális és vallási értékek, gazdasági ismeretek közvetítését tekintették. Könyvtárakat hoztak létre, s megalakulásuk után nem sokkal épületet is építettek a körök számára.²¹⁹

A lakosok a közös munkák és élmények - a templomépítés, körök alakítása, vízelvezetés szervezése - nyomán megtapasztalhatták az összefogás fontosságát és egyben eredményességét is. Egyre inkább úgy érezhették, hogy maguk is képesek ügyeik intézésére, s nem kis súllyal vetődött fel az a tény is, hogy az általuk Jászberénynek fizetett adót helyben is jól tudnák hasznosítani. Mindennapi életük során egyre nagyobb gondot jelentett, hogy a legkisebb hivatalos ügy elintézése miatt is Jászberénybe kellett utazniuk, ami az idővesztés mellett komoly költségeket jelentett. A már ekkor is jelentős állattartás következtében jól jövedelmező gazdaságok jöttek létre, a templom megépülése pedig vonzotta a lakosokat a település központja felé. Bár az 1930-as években még mindössze 10-15 lakás volt a mai Petőfi Sándor utcában, számuk az elkövetkező években folyamatosan növekedett.

Mindezek nyomán már az 1930-as években felvetődött az önállóvá válás gondolata. A szervezéshez alkalmas vezetőt is találtak Nagy János személyében, aki jól ismerte nem csupán a helyi, hanem a jászberényi viszonyokat is, hiszen tagja volt a város képviselő-testületének, a boldogháziak körében pedig tekintélyes, elismert gazdának számított.

²¹⁷ Kladiva Imre: A Jászboldogházi katolikus egyházközség története. In: Évek könyve, 1996. 85. p.

²¹⁸ Uo. A település főbb határrészeinek elnevezése: Boldogháza, Csíkos és Tápió volt, melyeken belül használták még a Kutyna, Sóshida és Jakab elnevezéseket.

²¹⁹ A Boldogházi Kiscgazdakör épületében kezdte meg működését az új község hivatali szervezete, a település első utcájában - Petőfi utca - épült fel a Katolikus Olvasókör épület U.o. 88-92.

Ebben az időben azonban Jászberény olyan komoly ellenállást tanúsított, hogy még a szervező munka is akadályokba ütközött. Előfordult, hogy a megbeszélésre érkező gazdákat csendőrök távolították el, a szervezőket pedig megbírságolták.²²⁰ Ezek a tények csak növelték az elégedetlenséget, ugyanakkor a lakosok úgy vélték, hogy Jászberény aránytalanul nagy adókkal terheli a külterületen élőket, miközben a távolság miatt nem részesülhetnek a várost érintő kedvezményekből. Ezáltal újra és újra felvetődött a kiválás gondolata, s továbbra is keresték ennek lehetőségeit.

Az elkövetkező évek azonban nem kedveztek az önállósulási törekvéseknek. A második világháború a boldogháziaknak is fájdalmas veszteségeket okozott. A háború következtében 47 lakos veszítette életét, többen pedig csak évek múlva tértek haza a hadifogságból. A katonai beszállásolás következtében különösen az iskolák épületében jelentős károk keletkeztek, s a gazdaságok eszközeinek, állattállományának nagy részét is elhurcolták.²²¹

Hogy a lakosokban milyen erős volt az önállósulás igénye, jól jelzi, hogy alig néhány hónappal a háború befejezése után már ismét a kiválás szervezésével kezdtek foglalkozni - most már konkrét formában. Ehhez az a körülmény is hozzájárult, hogy Jászberény a háborús jóvátételből aránytalanul nagy összeggel kívánta terhelni a boldogháziakat. Elkezdődött a szervező munka a lakosok között, s 1945. november 17-én már a három területrészt, Tápió, Csíkos és Boldogháza képviselői tartottak közös megbeszélést az önállóvá válásról. Az itt készült jegyzőkönyv tekinthető a községgé alakulás első dokumentumának.²²²

A megbeszélést Nagy János nyitotta meg, majd Konkoly Béla - aki szintén fontos szerepet játszott a szervezésben - ismertette részletesen az önállóvá válás előnyeit, s várható nehézségeit is. A boldogháziak tudták, hogy továbbra is számítaniuk kell Jászberény ellenállására, azonban az itt megfogalmazottakból már igen határozott szándék tükröződik a kiválást illetően. Nagy János és Szörös Vendel az ülésen arra is emlékeztetett, hogy már korábban próbálták az önálló községet megalakítani, *"... azonban a város akkori önző vezetősége ebben a nemes és fáradságos munkájukban mindig megakadályozta, sőt a végén, mikor már másképpen nem tudtak ártani, szét csendőriztették őket, és a megbízott elöljárókat pedig meg is bírságolták."*²²³

²²⁰ Papp I. 1996. 52. p.

²²¹ U.o.

²²² SZML Jászboldogháza község iratai. 40/1946.

²²³ U. o.

Miközben a felszólalók többsége az önállósulás szükségességét hangsúlyozta, a csíkosi területrészt képviselői felvetették, hogy vajon számukra nem jár-e majd hátrányokkal a központtól való távolság. A jelenlévők azzal próbálták meggyőzni őket, hogy alkalmas vezetők megválasztása esetén ez nem fordulhat elő. Az ülésen megválasztottakat a megbízottakat, akiknek feladata a hivatalos ügyekben való tájékozódás és intézkedés volt. A hat fős küldöttség tagjai azt is vállalták, hogy a község megalakulásáig saját maguk viselnek minden személyi költséget. Elhatározták, hogy a további tennivalókról a Belügyminisztériumtól kérnek felvilágosítást.

Az ülésen jelen volt Mizsei Béla nemzetgyűlési képviselő, aki maga is felajánlotta segítségét a községgé alakulás szervezéséhez.²²⁴

A későbbi dokumentumok arra utalnak, hogy a boldogháziak jól választották ki megbízottaikat, akik gyorsan és eredményesen tevékenykedtek, sikerrel jártak el a különböző fórumokon. Az 1945. december 1-jén tartott újabb összejevetelen már a belügyminiszternél tett látogatásukról számolhattak be, ahol tájékoztatást kaptak a községgé válás legfontosabb feltételeiről. E szerint a lakosoknak aláírásukkal kellett nyilatkozni arról, hogy akarják-e tanyarészek az önállóvá válást, s egyben arról is, hogy ehhez külön állami támogatást nem igényelnek. Megfelelő épületről is gondoskodniuk kellett községháza és jegyzői lakás céljaira. A minisztérium tisztségviselői támogatásukról biztosították a boldogháziakat, s segítő szándékuk a későbbi gyors intézkedésekből valóban jól tükröződik.²²⁵

A forrásokból az is látható, hogy mind a megyei, mind a minisztériumi illetékesek egyértelműen a községgé alakulás mellett foglaltak állást. Az olykor a hivatalos kereteken túlmenő, baráti hangú levelek pedig a jó személyes kapcsolatokra utalnak. A boldogháziaknak különösen jó kapcsolata alakult ki az akkori megyei főjegyzővel, Magyarka Ferencsel, aki igen sokat segített a későbbiek során. Az önállósulás ugyanakkor jól beleillett a közigazgatás gyorsabbá, gazdaságosabbá tételét szolgáló akkori elképzelésekbe, melynek nyomán ebben az időben Szolnok megyében több település vált önállóvá.²²⁶

A tájékozódás után a boldogháziak igen gyorsan összegyűjtötték a szükséges aláírásokat, s december 12-én Bibó István miniszteri osztályfőnök már a következő tartalmú levelet küldte a megyei alispánnak: "... Jászberényi megyei városhoz tartozó Boldogháza, Tápió és Csíkos nevű határrészek lakóiból alakult község-szervező bizottság azzal a kérés-

²²⁴ U. o.

²²⁵ Papp I. 1996. 54. p.

²²⁶ Pl.: Szandaszöllös, Kengyel. SZML Jászboldogháza iratai 40/1946.

sel fordult hozzám, hogy a határrészeknek nagyközséggé alakulását engedélyezzem. A Jászberény megyei várostól való szakadást és az önálló községgé alakulást a határrészek lakossága a mellékelt aláírások szerint szinte egyhangúan kívánja. A kérés teljesítése nemcsak az érdekelt lakosság, hanem a közigazgatás szempontjából is teljesen megokoltnak látszik, mert a belterületől lévő igen nagy távolság a helyi közigazgatás végzését még akkor is drágává és nehézkéssé tenné, ha a város Boldogházán közigazgatási kirendeltséget létesítene.

*Hívja fel Alispán úr Jászberény város polgármesterét, hogy a kérdést sürgősen terjessze állásfoglalással a város képviselő-testülete elé, és azután az iratokat a vármegyei kisgyűlés, valamint az illetékes földmérési felügyelőség véleményével együtt a vármegye főispánja útján 1946. február hó 15-ig hozzám... terjessze fel."*²²⁷

Németh Andor miniszteri osztályfőnök ugyancsak sürgette az önállósulást, ami az alispánnak küldött baráti hangú leveléből is tükröződik.

*"Végül arra is kérlek, szigorúan ellenőrizd, hogy Jászberény megyei város a Boldogháza nevű határrész önálló nagyközséggé alakulásának engedélyezését kérő beadványt a Hozzád intézett 360.055/1945. Bm. számú rendeletben előírt határidőn belül tárgyalja le és a képviselő-testületi határozatot Hozzád terjessze fel. Ezt az ügyet aztán légy szives a legközelebbi törvényhatósági kisgyűlésen letárgyaltatni, és véleményes jelentésed kíséretében a főispán útján ide felterjeszteni."*²²⁸

A fentiekkel kapcsolatban az alispán a március 1-jén adott tájékoztatást, melyből a jászberényiek ellenállása is érzékelhető.

*"Jászberény m. városház tartozó Boldogháza nevű határrész önálló nagyközséggé alakulása ügyében a város Polgármesterét utasítottam, hogy az ügyet sürgősen tárgyalassa le a Képviselő-testülettel, s a szükséges iratokkal és térképpel felszerelt határozatot határidőn belül terjessze fel hozzám. A mai napon a Polgármester az ügy elintézésére 3 hónapi halasztást kért, amelyet természetesen nem engedélyeztem, hanem ismételten utasítottam az ügy legrövidebb időn belül leendő elintézésére. Véleményem szerint a városnak kissé fájdalmas az elszakadás, azért igyekszik halasztási kérelmekkel nyújtani az ügyet. Mindez azonban hiábavaló, mert Boldogháza határrészek minden adottsága megvan ahhoz, hogy önálló legyen."*²²⁹

Jászberény városát valóban fájdalmasan érintette a kiválás szándéka, ami nem csupán a jó termőfölddel rendelkező külterület elszakadá-

²²⁷ SZMI Alispáni iratok 3168/1946.

²²⁸ U.o. Ez az iratcsomó tartalmazza a községgé válás legfontosabb dokumentumait.

²²⁹ U.o.

sát, s ezzel az adóbevétel kiesését jelentette, hanem jelentős presztizsvesztést is okozott a városnak. Számára kedvezőbb megoldás lett volna, ha csupán egy közigazgatási kirendeltség létesül Boldogházán. A város képviselő-testülete ezért a kiválás ellen foglalt állást, azzal az indokkal, hogy a feltételek megnyugtató rendezéséhez legalább három hónap szükséges:

*"Jászberény m. város jövője és létérdekei szempontjából ezen területek elszakadása oly nagy fontossággal bír, hogy az előírt törvényes feltételek megnyugtató módon való igazolásának mellőzése nagy igazságtalanság és méltánytalanság lenne Jászberény m. várossal és mintegy 28.000 főnyi lakosságával szemben. Ha valóban népakarat lenne is az, hogy a területek önálló községgé akarnak alakulni, és e népakaratot mintegy 3000 ember képviselné, a másik oldalon népakarat az, hogy a törvényes feltételek mindegyikének megnyugtató módon való megállapítását mellőzni nem lehet, azaz előző előterjesztésben írt módon állapítandó meg a többségi akarat az elszakadás tekintetében ezen népakaratot pedig Jászberény lakosságának megmaradó része mintegy 28.000 lakos képviseli."*²³⁰

A polgármester levelében azt is felvetette, hogy a kérelemhez csatolt aláírások egy része nem hiteles, s ennek volt bizonyos alapja. Bár a lakosok többsége valóban az elszakadás mellett foglalt állást, a csíkosi és tápiói lakosok egy része úgy vélte, hogy számukra hátrányokkal jár majd a központtól való távolság, ezért ők arra vonatkozóan gyűjtöttek aláírást, hogy nem kívánják az önállóvá válást.²³¹ A szervezők biztosak akartak lenni a sikerben, s a boldogháziak ma is emlékeznek arra, hogy ebben az időben „*megnövekedett*” a lakosság száma. Valamennyi korabeli felterjesztésben 3026 fő szerepel, sőt az egyik jelentés 4500 főről tesz említést. Ugyanakkor az 1947-es hivatalos statisztikai adatok szerint a lakosság száma 2431 fő volt.

1946. március 11-én a boldogházi olvasókör helyiségében a megyei és a jászberényi képviselők jelenlétében tartottak tárgyalást az önállósulásról. Magyarka Ferenc vármegyei főjegyző azzal vetette el a berényiek halasztási indítványát, hogy a „*közigazgatási helyzetet nem látja alkalmasnak a néphangulattal szemben arra, hogy a fenti 90 napos határidő megadassék.*” Azt is hozzátette, hogy a „*községgé alakulás immár több éves kívánsága a megjelenteknek.*”²³²

A főjegyző véleménye bizonyára döntő súllyal esett latba a vármegyei kisgyűlésen is, amely 1946. április 11-én hasonló értelem-

²³⁰ SZML Alispáni iratok 3168/1946.

²³¹ SZML Jászboldogháza község iratai 40/1946.

²³² U.o.

ben határozott. Mint a jelenlévők megfogalmazták, a tanyarészek önálló községgé alakulását méltányosnak és jogosnak tartják, a községgé váláshoz a törvényes feltételek biztosítottak, "s úgy a célszerűségi, mint a közigazgatási érdekek szempontjából a nagyközséggé alakulás előnyösnek mutatkozik". Határozatukat ezen túl a következőkkel indokolták:

*"Megállapította a törvényhatósági kisgyűlés, hogy a nagyközséggé alakulást a Boldogháza, Csíkos és Tápió tanyarészek lakosainak nagy többsége s a helyszíni tárgyaláson megjelentek egyöntetűen kívánják, s kérelmezők az önállósítandó tanyarészek mintegy 10.000 kat. holdat kitevő területéből 7.160 kat. holdat képviselnek, s így az önállósítandó tanyarészek állami egyenes adójának felénél nagyobb részét fizetik. Az önállósítandó tanyarészek területén mintegy 500 családi házban cca 3000 lélek lakik állandóan, akik közül az előljárói és egyéb tisztségviselői állások betölthetők lesznek. A község háza hivatalos helyiségei részére megfelelő épület rendelkezésre áll, temploma, 3 iskolája, olvasóköre és vasútállomása van, s területe cca. 10.000 kat. hold."*²³³

A kisgyűlés határozatát eljuttatták a Belügyminisztériumba, ahonnan 1946. június 29-i keltezéssel érkezett meg a Boldogháza további sorsát meghatározó fontos dokumentum, a következő tartalommal:

"Jász-Nagykun-Szolnok vármegye közönségének

Szolnok

A vármegye törvényhatósági kisgyűlésének és Jászberény megyei város képviselő-testületének meghallgatása után - figyelemmel a kisgyűlés javaslatára is - a Jászberény megyei városhoz tartozó Boldogháza, Csíkos és Tápió nevű tanyarészek önálló nagyközséggé alakulását a 4330/1945. M.E. sz. rendelet 8. paragrafusa alapján elrendelem. Az új község jellege szervezeti szempontból: nagyközség.

Az új község neve ideiglenesen: Boldogháza. Végleges nevét az 1898. IV.t.c. 2. paragrafusa értelmében a község és törvényhatóság meghallgatása után fogom megállapítani.

A községgé alakulás végrehajtásának időpontját az 1946. évi július hó 1. napjában állapítom meg.

Boldogháza község alkalmazottainak létszámát a tényleges igazgatási szükségleteknek megfelelően, a legmesszebbmenő takarékoság szem előtt tartásával kívánom megállapítani.

Ezúton hívom fel a vármegye alispánját, hogy a létszám megállapítása ügyében 15 napon belül hozzám tegyen indokolt előterjesztést. Az állások betöltésénél annak idején figyelemmel kell lenni az 1030/1945.

²³³ SZML Alispáni ir. 13741/1946.

M.E.sz. rendelet 20. paragrafusában foglalt rendelkezésekre. Ugyancsak tekintettel kell lenni arra, hogy Jászberény m. város tisztviselőinek létszáma Boldogháza község kiválása után a csökkent lakosság és a terület arányában csökkentessék.

A vármegye alispánja gondoskodik arról, hogy az új nagyközség megalakulása folytán az Anyakönyvi Utasítás 4. paragrafusa értelmében szükséges intézkedések foganatosíttassanak.

Boldogháza község önkormányzati testületi szerveit a 1030/1945. M.E.sz. rendelet 1. fejezetében foglaltaknak megfelelően meg kell alakítani. A megalakult képviselő-testület megalkotja a község szervezési szabályrendeletét, gondoskodik az 1030/1945.M.E.sz. rendelet 2. fejezetében foglaltaknak megfelelően az önkormányzati tisztségek betöltéséről és javaslatot tesz a község végleges nevének megállapítására.

E rendeletem egyik példányát Boldogháza község szervezési szabályrendeletéhez fűzve, a község irattárában kell megőrizni.

A községgé alakulás végrehajtásáról hozzám annak idején jelentést kell tenni.

Budapest, 1946. évi május hó 29-én.

A miniszter rendeletéből:

Bibó István sk.

miniszteri osztályfőnök." ²³⁴

---

²³⁴ SZML Jászboldogháza község iratai 40/1946.

Magyar belügyminiszter		Tárgy: Jászberény megyei városokhoz tartozó Boldogháza, Csíkós, Tápó tanyarészek nagyközséggé alakulása.	
360.055			
1945. 04. 11. 20. CSÜB			
Jász Nagykun Szolnok vármegye Alispánjának			
S z o l n o k.			
<p>Jászberény megyei városokhoz tartozó Boldogháza, Tápó és Csíkós nevű határ- részek lakóiból alakult község-szervező bizottság azzal a kéressel fordult hozzám, hogy a határrészeknek nagyközséggé alakulását en- gedélyezzem. A Jászberény megyei várostól való szakadást és az ön- álló községgé alakulást a határrészek lakossága a mellékelt aláírás- ok szerint szinte egyhanguan kívánja. A kérsé teljesítése nem- csak az érdekelt lakosság, hanem a közigazgatás szempontjából is teljesen megokoltnak látszik, mert a belterülettől levő igen nagy távolság a helyi közigazgatás végzését még akkor is drágává és ne- hézessé tenné, ha a város Boldogházán közigazgatási kirendeltséget létesítene.</p> <p>Hívja fel Alispán ur Jászberény város polgármesterét, hogy a kérdéset sürgetően terjessze állásfoglalás céljából a város képví- selőtestébe elő és azután az iratokat a vármegyei közgyűlésre, va- lamint az illetékes földmérési felügyelőség véleményével együtt a vármegye főispánja útján 1945. február hó 15-ig hozzám a 4330/1945. M. E. sz. rendelet 8. §-a alapján döntésvégéttel terjessze fel. A község- gé alakulandó terület északi határvonalát az idem mellékelt térképész- let tünteti fel. Felterjesztésében tüntesse fel Alispán ur a község- gé alakítandó terület kat. helyrajzi szárait.</p>			
Budapest, 1945. évi december hó 12.			
A miniszter rendeletéből:			
dr. Bibó István s.k.			
miniszteri osztályfőnök.			

Bibó István levele

A boldogházaiak őszinte örömmel fogadták a leiratot, hiszen több évtizedes kívánságuk vált ezzel valóra. Ugyanakkor a jászberényiek még a miniszteri leirat után sem törődtek bele a kiválásba. A tápiói és csíkosi lakosok egy részének hasonló vélekedése jelentett alapot ahhoz, hogy ismét a Belügyminisztériumhoz forduljanak. Felterjesztésük nyomán a belügyminiszter úgy rendelkezett, hogy "...Boldogháza, Csíkós és Tápó határrészek nemzetgyűlési választói joggal bíró, állandóan kintlakó lakosainak véleménye a nagyközséggé alakulás ügyében megkérdetessék."²³⁵ A június 16-ára elrendelt népszavazáson a lakosok túlnyomó többsége újra az önállósulás mellett foglalt állást. Ezt már a berényi képviselő-testület is kénytelen volt tudomásul venni, s 1946. július 7-én az újonnan alakult község képviselő-testülete megtarthatta alakuló ülését.

Miközben Jászberényvel folytak a vitás ügyek, a forrásokból az látható, hogy a boldogházaiak biztosak voltak a számukra kedvező döntésben. Min-

²³⁵ U.o.

dent megtettek annak érdekében, hogy a községgé válás adminisztratív teendőit minél előbb megfelelően előkészítsék. Ennek során igen sokrétű szervezési feladatot kellett elvégezniük, ami az alispánnak a járási főjegyzőhöz küldött leveléből is jól látható: *"...felhívom, hogy haladéktalanul intézkedjék az iránt, hogy az újonnan alakult nagyközségben a függetlenségi frontba tömörült pártok és szakszervezetek bevonulásával a Nemzeti Bizottságot azonnal alakítsák meg. Ezután ...a községi képviselő-testület megalakítása iránt intézkedjék, s egyben a községi bíró megválasztását is ejtse meg. A képviselő-testület megalakítása után haladéktalanul gondoskodjék arról, hogy a törvénybíró, pénztárnokot, közgyámot és annyi esküdtet, ahányat a megalakítandó községi szervezési szabályrendeletben a nagyközség tervbe vett, a községi képviselő-testület mielőbb megválassza."*²³⁶

Fontos teendő volt még a község végleges nevének megállapítása, a Jászberényvel kapcsolatos anyagi jellegű kérdések rendezése, s a község szabályrendeletének elkészítése is. A fenti feladatok egy részét a boldogháziak közben már maguk megszervezték. Megalakult a Nemzeti Bizottság, a pártok pedig - melyek egy része ez év tavaszán jött létre - döntöttek arról, hogy kiket fognak delegálni a képviselő-testületbe.

Az 1946. július 7-én megtartott első ülésen sor került az előljárók megválasztására is. A bírói tisztségre Nagy Jánost és Konkoly Bélát jelölték, akik mindketten igen sokat tettek a községgé válás érdekében. A titkos szavazás alkalmával Nagy János 20, Konkoly Béla pedig 12 szavazatot kapott, a község előljáróit pedig közfelkiáltással választották meg, az alábbiak szerint:²³⁷

Főbíró: Nagy János

Törvénybíró: Konkoly Béla

Közgyám: Gál István

Pénztárnok: Almási Péter

Esküdtek: Szőrös Vendel, Pócz Benedek, Eszes István, Nyitrai József.

A község ekkor megválasztott vezetősége több szempontból is a szóvalódi értelmében vett önkormányzat volt. A lakosok közös összefogással, saját erejükből önálló községet hoztak létre, s felsőbb utasítás nélkül, maguk közül választották meg az általuk tisztelt előljáróikat. Ma is elismerésre méltó, ahogyan a közigazgatási gyakorlattal egyáltalán nem rendelkező tisztségviselők igen rövid időn belül, rendkívüli feladatokat megoldva működő hivatali szervezetet - egy új községet hoztak létre.

A képviselő-testület első számú határozatával a község végleges nevének megállapításáról döntött. Egyhangúlag elfogadták Nagy János

²³⁶ U.o.

²³⁷ SZML Jászboldogháza Képviselő-testületi jkv. 1946. 1-3. p.

főbíró javaslatát, mely szerint Boldogháza végleges nevét „Jászboldogháza” névben kérik megállapítani. A Belügyminisztériumhoz küldött kérelmükben ezt a következőkkel indokolták:

„Boldogháza község tiszta jász település, lakosai tősgyökeres jászok, határa Jászberény város határától szakadt le, ezért ragaszkodik a történelmi tradíciókhoz és "jász" mivoltát a község nevében is kifejezésre kívánja juttatni... A "jász" jelző felvételét indokolja az a körülmény is, hogy Heves megyében van egy Boldog község, ezért a két község összetévesztését elkerülendő helyes lesz a „jász” jelző alkalmazása.”²³⁸

A felterjesztésből jól tükröződik a fiatal községnek a hagyományokhoz való ragaszkodása. A Belügyminisztérium válasza 1947-ben érkezett meg, melyben a község végleges nevét Jászboldogháza névben állapította meg. Ebből az alkalomból Magyarika Ferenc meleg hangú le-
vélben köszöntötte az új község elöljáróságát.²³⁹

**„JÁSZBOLDOGHÁZA nagyközség
IGEN TISZTELT ELÖLJÁRÓSÁGÁNAK!**

A község végleges nevének megállapítása alkalmával kívánok a község egész lakosságának és elöljáróságának minden jót.

Adja a Magyarok Istene, hogy az a harcos és építő szellem, mely a község megalakulását is eredményezte, ezután is tulajdona maradjon ennek az ősi jász törzsön hajtott fiatal virágzó ágnek.

Kívánom, hogy JÁSZBOLDOGHÁZA megbecsült és szeretett elöljáróságának bölcs vezetése alatt, a fokozatos fejlődés útján mutasson példát ne csak az összes jász, de az összes újonnan alakult községek között is, mert szeretnék mindenkor büszke lenni arra, hogy a boldogháziak évtizedes községalapító törekvését az igazi demokrácia szellemében, szerény erőmmel és tehetséggel a megvalósuláshoz hozzásegíttem.

Isten áldja és Isten éltesse a legfiatalabb, de legizmosabb jász nagyközséget.

Szolnok, 1947 évi július hó 9. napján.

Magyarika Ferenc /sk./

a.d. Jász-Nagykun-Szolnok vármegye
főjegyzője, törvényszéki bíró.”²⁴⁰

A főbíró válaszában köszönetet mondott a főjegyzőnek a község megalakításához nyújtott jelentős segítségéért, amit jegyzőkönyvben is megörökítettek. Levelét ezekkel a szavakkal fejezte be: *„Igéjük Bíró úrnak, hogy az új községet abban a szellemben fogjuk vezetni és fejlesz-*

²³⁸ SZML Jászboldogháza község iratai, 40/1946.; Papp i. 1996. 61.p.

²³⁹ SZML Jászboldogháza község iratai, 1599/1947.

²⁴⁰ U.o. Papp I. 1996. 61. p.

teni, melyben Bíró úr ideális szemszögből nézve gondolta, hogy mindig méltó legyen a község arra a bizalomra és támogatásra, melyet megalkulásakor a felettes hatóságtól előlegül kapott."

Az újonnan alakult község vezetése ezért valóban mindent megtett. Első éveit igen nehéz körülmények között kezdte a település, hiszen a háborús károk szinte minden gazdaságot súlyosan érintettek. A családok közül többen gyászolták elesett hozzátartozóikat, sokan pedig csak évek múltán tértek vissza a hadifogságból. A nehézségeket fokozta az 1945-46-os szárazság és aszály is, s Jászberénytől való kiválás anyagi feltételeinek rendezése is komoly feladat volt annál is inkább, hiszen adóból csak 1947-től számíthatott jövedelemre a község. A hivatali szervezet a Kisgazdakör épületében kezdte meg működését, melyet 5 évre bérbe vett a kisgazdaktól. Visszaadásra sosem került sor, hiszen az egyesületeket, köröket az 1948-50-es években belügyminiszteri rendelettel feloszlatták.²⁴¹

A község korabeli állapotáról bizonyos képet kaphatunk egy 1946-os évről készült statisztikai kimutatásból.²⁴²

A lakosság száma 1946-ban: 3026 fő

Foglalkozás szerinti megoszlásuk:

Óstermelő:	2905 fő
Iparos:	20
Kereskedő:	3
Közlekedési alk.:	50
Közzszolgálati alk. :	11
Napszámos:	22
Nyugdíjas:	10
Házi cseléd:	5

Nemzetiségi megoszlás: 100 %-ban magyar.

Birtokmegoszlás:	Földreform előtti	Földreform utáni
0-2 kh	20 tulajdonos 30 kh	20 tulajdonos 30 kh
2-5 kh	30 tulajdonos 108 kh	41 tulajdonos 163 kh
5-10 kh	105 tulajdonos 798 kh	120 tulajdonos 938 kh
10-30 kh	136 tulajdonos 2490 kh	191 tulajdonos 3065 kh
30-60 kh	120 tulajdonos 3608 kh	110 tulajdonos 3283 kh
60-100 kh	11 tulajdonos 800 kh	6 tulajdonos 480 kh
100 kh-n felül	1 tulajdonos 125 kh	

Művelési ágak szerinti megoszlás:

Szántó:	5355 kh
---------	---------

²⁴¹ Papp I. 1996. 64. p.

²⁴² SZML Jászboldogháza község iratai 48/1947.; Papp I. 1996. 61-62. p.

Szőlő:	28 kh
Erdő:	30 kh
Rét:	1435 kh
Legelő:	773 kh
Terméketlen:	338 kh

1946. évi terméseredmények:

Búza:	4 q
Rozs:	3,5 q
Árpa:	3,5 q
Kukorica:	6 q

	Állatállomány:		
	Háború előtt	Háború utáni	Háborús veszteség
Tehén	538 db	388 db	150 db
Juh	530	297	233
Sertés	1450	910	546
Ló	250	96	154

Ezekkel a feltételekkel indult tehát az új község élete, s a korabeli jegyzőkönyvek jól tükrözik a kezdeti nehézségeket csakúgy, mint azokat a legfontosabb intézkedéseket, melyeket elsőként hozott meg a testület. Az 1946. szeptember 2-i képviselő-testületi ülés napirendi pontjaiból is látható, hogy milyen jelentős kérdésekben kellett dönteniük az előljárási tagjainak:

1. *Jászberény várostól való elválás anyagi ügyeinek tárgyalására bizottság kiküldése.*
2. *Jászberény felé vonatpár beindítás kérelmezése.*
3. *Heti piac engedélyezésének kérelme.*
4. *Körorvosi szolgálat rendezésére előterjesztés.*
5. *Körállatorvosi szolgálat rendszeresítésére előterjesztés.*
6. *Postahivatal felállításának kérelmezése.*
7. *Ingatlan vagyonátruházási illetékről szabályrendelet alkotása.*
8. *Helyhatósági engedély-díjakról szabályrendelet alkotása.*
9. *Közhirdetésekről szabályrendelet alkotása.*
10. *A Baranyi testvérek templom melletti 20 kat.hold földjének bérbevétele.*
11. *Iskolák tatarozására államsegély kérelmezése.*
12. *Községi előljárók és szegődményesek kiküldetési díjainak szabályozása.*
13. *Községi előljárók tiszteletdíjának megállapítása.*
14. *Községi kézbesítők díjazásának megállapítása.*
15. *Ideiglenes takarító fizetésének megállapítása.*
16. *Községi fuvarozás rendszeresítésére előterjesztés.*

17. A közgyűlés napjáiig érkező beadványok és felsőbb hatósági rendeletek tárgyalása." ²⁴³

Ezekkel az intézkedésekkel Jász-Nagykun-Szolnok megye legfiatalabb községe megkezdte önálló életét, s a sokáig pusztaként, majd tanyavilágként számontartott település lakói saját kezükbe vették ügyeik intézését, sorsuk alakítását.

Néhány év múlva a politikai változások itt is számos családot érintettek fájdalmasan: így amikor tekintélyes gazdákat - köztük a község főbíróját - osztályidegennek minősítve súlyosan bántalmazták, vagy amikor a beszőlőgátlás aránytalan terhei nyomán sokan az utolsó állataiktól is kénytelenek voltak megválni, később pedig a tsz-szervezés nyomán számos jól működő magángazdaságot kellett egyik napról a másikra felszámolni.

A lakosok azonban szorgalmuk, kitartásuk nyomán a megváltozott körülmények között is olykor kiemelkedő eredményekre voltak képesek. A községszervezés során tapasztalt összefogás a későbbiekben is jellemző maradt egy-egy nemes ügy érdekében. Így épülhetett meg a község strandja, sok-sok kilométer járda vagy a gyógyszertár épülete. A lakosok munkája nyomán a mai Jászboldogháza rendezett, otthonos kis település képét mutatja, amiről az ide látogatók is elismeréssel szólnak.

S bár az 50 évvel ezelőtti események Jászberénnyel szemben bizonyos ellenérzést keltettek, az idők során ennek hatása nem vált meghatározóvá. A legtöbb boldogházi lakosnak ma is él ott rokona, családtagja, hozzátartozója, akik kölcsönösen gyakran látogatnak el egymáshoz. S mivel korábban a helyiek többségének Jászberényben is volt háza, ahová idős korában beköltözhetett a tanyavilágból, a boldogházaiak szóhasználatában a „hazamenni” ma is annyit jelent, mint Jászberénybe utazni.

---

²⁴³ 1949-ben a Boldogházáról éjszaka elhurcolt gazdák - Berkó Ferencné kérésére - Magyarka Ferenc közbenjárásának köszönhetően szabadultak ki a szolnoki rendőrségről. Nagy János főbíró azonban a bántalmazás következtében súlyosan megbetegedett, s ez vezetett később a halálához. (Berkó Ferencné szolnoki lakos közlése).